

Centrālā statistikas
pārvalde

Pētniecības & attīstības un inovāciju statistika Latvijā

Santa Ārgale
Uzņēmumu statistikas departaments
Uzņēmumu strukturālā un finanšu statistikas daļa

Centrālā statistikas
pārvalde

Saturs

- Ko mēs saprotam ar **pētniecību un attīstību (P&A) un inovācijām**
- P&A galvenais rādītājs un mērķi Latvijas plānošanas dokumentos
- Metodoloģija
- P&A un statistikas ieguve un tās pilnveidošana

Centrālā statistikas
pārvalde

Ievads

Uzņēmumu investīcijas P&A

Centrālā statistikas
pārvalde

Inovācijas termins

Inovācijas ir **jauna (nebijuša)** vai **būtiski uzlabota** produkta (preces vai pakalpojuma) vai uzņēmējdarbības procesa ieviešana **uzņēmumā**.

Produktu inovācijas ietver būtiskus tehnisko specifikāciju, kvalitātes, komponentu un materiālu, izmantotās programmatūras, lietotājdraudzīguma (piemēram, dizaina būtiskus uzlabojumus) vai citu funkcionālo īpašību uzlabojumus.

Uzņēmējdarbības procesa inovācijas palīdz sasniegt uzņēmuma mērķus, samazināt izmaksas, palielināt ienākumus, izpildīt normatīvajos aktos noteiktās prasības, uzlabot produktu (preču, pakalpojumu) kvalitāti vai darba apstākļus.

Centrālā statistikas
pārvalde

P&A termins

Pat tad, ja P&A darbības īsteno dažādi veicēji, tām ir kopīgu iezīmju kopums

Novitāte

- Secinājumi, kas ir jauni uzņēmumā un netiek lietoti attiecīgajā nozarē.

Radošums

- Pamatā jābūt oriģinālām, nevis acīmredzamām koncepcijām, hipotēzēm. Jābūt pētnieka ieguldījumam.

Nenoteiktība

- P&A sākumā nav iespējams precīzi noteikt rezultātu, izmaksas un laiku attiecībā pret mērķiem.

Sistemātiskums

- P&A darbības tiek īstenotas saskaņā ar plānu, dokumentējot procesu un rezultātu. Jānosaka mērķis, finansējuma avoti.

Nododamība un/ vai reproducējamība

- Uzņēmējdarbības vidē šos rezultātus aizsargās konfidencialitātes nosacījumi, tomēr tiek sagaidīts, ka process un rezultāti tiks dokumentēti, lai tos varētu izmantot citi šī uzņēmuma pētnieki.

Pētniecība un attīstība (eksperimentālā izstrāde) ir radošs un sistemātisks darbs, kas tiek veikts, lai palielinātu uzkrātās zināšanas, tostarp cilvēces, kultūras un sabiedrības zināšanas, un izstrādātu jaunus pieejamo zināšanu pielietošanas veidus.

Centrālā statistikas
pārvalde

P&A izdevumi % no IKP

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
ES-28, par 2020.g ES-27	1.96	2	2.02	2.03	2.04	2.04	2.08	2.12	2.15	2.32
Latvija	0.69	0.66	0.61	0.69	0.62	0.44	0.51	0.64	0.64	0.70
Lietuva	0.9	0.89	0.95	1.03	1.04	0.84	0.9	0.94	1	1.17
Igaunija	2.31	2.12	1.72	1.43	1.47	1.24	1.28	1.42	1.63	1.79

*Provizoriskie dati

Avots: autores veidota tabula, balstoties uz Eurostat datiem

Centrālā statistikas
pārvalde

Kaimiņvalstu prakse P&A statistikas uzlabošanā

- Igaunijas Statistika sadarbībā ar Ekonomikas un komunikācijas ministriju nosūtījusi vēstules respondentiem, kurās uzsvērusi P&A nozīmi un aicinājusi investēt P&A.
- Igaunijas Darba devēju konfederācija aicinājusi vismaz 2% no uzņēmumu apgrozījuma novirzīt P&A.
- Lietuvā tiek piemērotas nodokļu atlaides, ja ir tikusi veikta P&A.

Centrālā statistikas
pārvalde

Latvijas P&A mērķi un izpilde plānošanas dokumentos

	2020*	2024	2027
Finansējuma īpatsvars pētniecībai un attīstībai, % no IKP ¹	0,70	1	1,5
Uzņēmumu finansējums P&A aktivitātēm valsts sektorā un augstākās izglītības sektorā, % no visa P&A finansējuma valsts sektorā un augstākās izglītības sektorā ²	7.7	8	10
	2020*	2023	2027
Privātā sektora ieguldījumi P&A (% no kopējiem ieguldījumiem P&A) ³	27.0	32	38

*Provizoriskie dati

Avoti:

^{1,2} *Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027.gadam*

³ *Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam*

Centrālā statistikas
pārvalde

Eiropas Inovācijas rezultātu pārskats

Tiek iekļauti arī dati no P&A un inovāciju pārskatiem

Eiropas Inovācijas rezultātu pārskats

Eiropas inovāciju rezultātu pārskats sniedz salīdzinošu analīzi par inovācijas rezultātiem ES valstīs, citās Eiropas valstīs un reģionālajās kaimiņvalstīs. **Tas novērtē valstu inovāciju sistēmu relatīvās stiprās un vājās puses un palīdz valstīm noteikt jomas, kas tām jārisina.**

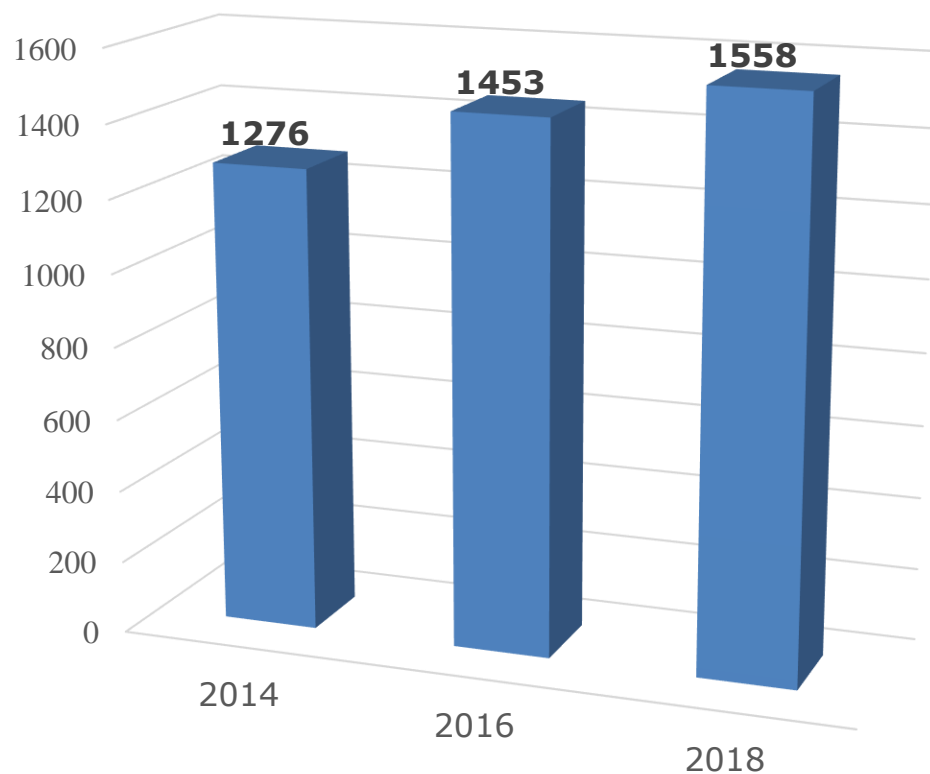
Eiropas zaļais kurss

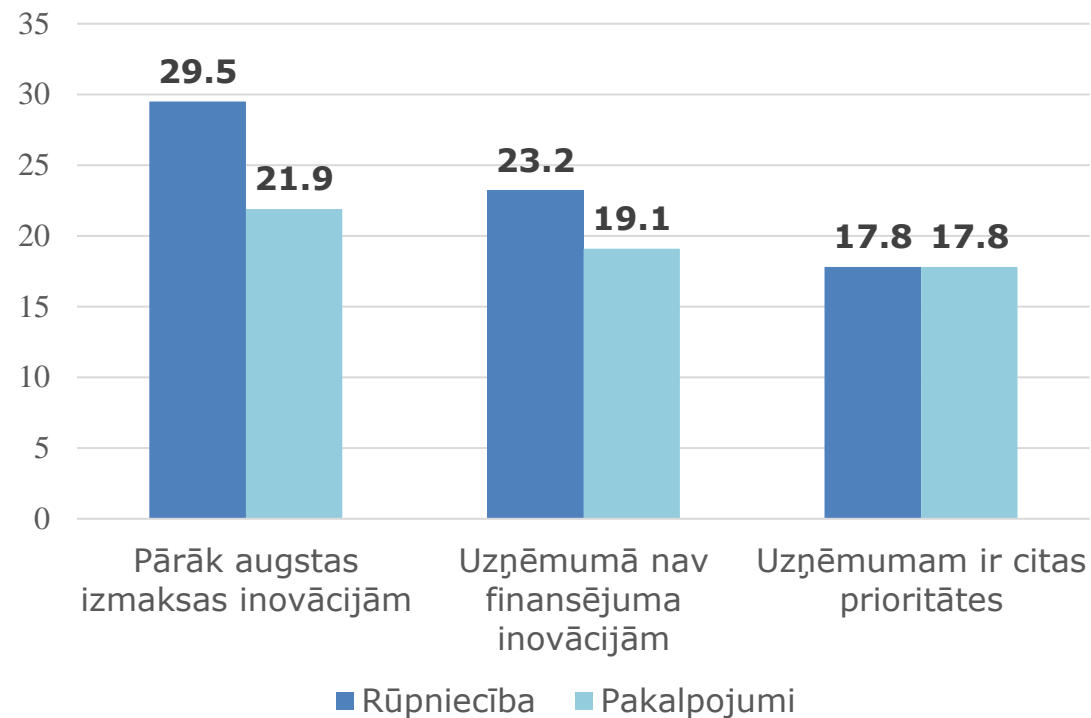
Centrālā statistikas
pārvalde

Inovācijas

Inovatīvi aktīvo uzņēmumu skaits

Inovāciju aktivitāti kavējošie faktori (% no uzņēmumu kopskaita attiecīgajā grupā, 2018.g.)

Avots: autores veidoti attēli, balstoties uz CSP datiem

Centrālā statistikas
pārvalde

RIS 3 monitorings

RIS3 koncepts

Latvijas Viedās specializācijas stratēģija (RIS3) ir tautsaimniecības transformācijas stratēģija uz augstāku pievienoto vērtību, produktivitāti un efektīvāku resursu izmantošanu.

RIS3 mērķis ir palielināt inovācijas kapacitāti, kā arī veidot inovācijas sistēmu, kas veicina un atbalsta tehnoloģisko progresu tautsaimniecībā.

[S3 platforma](#)

RIS3 monitorings

RIS3 ieviešanas progresa un ieguldītā finansējuma efektivitātes izvērtēšanai kopš 2016. gada ir ieviesta RIS3 monitoringa sistēma.

RIS3 monitoringa mērķis ir izvērtēt ekonomiskās transformācijas progresu konkrētā laika periodā atbilstoši definētajiem sasniedzamo mērķu un rezultātu rādītājiem.

RIS3 monitoringa ietvaros veiktie datu analīzes rezultāti un secinājumi veidos pamatu jauna RIS3 izstrādei un atbilstošu, savstarpēji integrētu nacionālo rīcībpolitiku un politikas instrumentu arhitektūras veidošanai.

Smart Specialisation Strategies

Over 180 Smart Specialisation Strategies (S3) have been developed, at regional and national level.

Centrālā statistikas
pārvalde

RIS 3 monitorings

2 - pētniecība "Pārskats par pētniecības un attīstības darbu izpildi uzņēmējdarbības sektorā" apsekojuma ietvaros tiek iegūti dati par

- izdevumiem pētnieciskajām darbībām sadalījumā pa finanšu avotiem un pa ekonomiskās darbības veidiem NACE 2 zīmju līmenī,
- zinātniskajiem darbiniekiem sadalījumā pa zinātņu nozarēm.

2- inovācijas "Inovācijas uzņēmējdarbībā" apsekojuma ietvaros tiek apkopoti dati par

- inovatīvi aktīvajiem uzņēmumiem pa ekonomiskās darbības veidiem 2 zīmju līmenī, kā arī sadalījumā pa plānošanas reģioniem.

Centrālā statistikas
pārvalde

“Pārskats par pētniecības un attīstības darbu izpildi uzņēmējdarbības sektorā”, “Inovācijas uzņēmējdarbībā”

ES statistika par *P&A darbībām un inovāciju* ir nepieciešama tādas politikas izstrādei un uzraudzībai, kuras mērķis ir uzlabot dalībvalstu konkurētspēju un vairo to vidējā termiņa un ilgtermiņa gudras izaugsmes un nodarbinātības potenciālu.

Vācot datus Eiropas uzņēmējdarbības statistikai par tematu “P&A ieguldījumi” un “inovācijas”, būtu konsekventi jāpiemēro:

- Savienības standarti, nolīgumi un pamatnostādnes;
- Jāseko starptautiskajiem nolīgumiem, ko pieņēmusi Apvienoto Nāciju Organizācija, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, Starptautiskais Valūtas fonds un citas starptautiskās un pārvalstiskās organizācijas.

Jāievēro:

- **Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 27. novembra Regulu (ES) Nr. 2019/2152 par Eiropas uzņēmējdarbības statistiku, ar ko atceļ 10 tiesību aktus uzņēmējdarbības statistikas jomā;**
- ***Frascati* rokasgrāmata 2015 (pētniecības un attīstības statistika), Oslo rokasgrāmata, kas attiecas uz inovācijas datiem;**
- **Eurostat metodoloģiskie materiāli un norādījumi;**
- **Eurostat izstrādātās apsekojuma veidlapas.**

Centrālā statistikas
pārvalde

Apsekojums par P&A darbu izpildi uzņēmējdarbības sektorā

Apsekojuma mērķa populācija:

Visas aktīvās statistiskās vienības – uzņēmumi, kuru pamatdarbība ir NACE A-T.

No tiem apseko visus uzņēmumus, kuri atbilst šādiem kritērijiem:

- kuros strādājošo skaits 100 un vairāk;
- kuru pamatdarbība vai sekundārā darbība atbilst NACE 72 "Zinātniskās pētniecības darbs";
- kuri iepriekšējos divos apsekojuma periodos pārskatā "2-pētniecība" ir uzrādījuši veiktus pētniecības un attīstības darbus vai norādījuši, ka šādi darbi tiks veikti nākamajā periodā;
- kuri ir reģistrēti Zinātnisko institūciju reģistrā;
- kuros nodarbina šādu profesiju darbiniekus – pētniecības struktūrvienības vadītājs/direktors; pētniecības struktūrvienības vadītāja vietnieks/direktora vietnieks; vadošais pētnieks; pētnieks; zinātniskais direktors; zinātniskais asistents; zinātniski tehniskās informācijas inženieris; laboratorijas vadītājs; dabaszinātņu laborants;
- kuros ir strādājošie ar doktora grādu;
- par kuriem ir iegūta papildu informācija.

Centrālā statistikas
pārvalde

Apsekojums par P&A darbu izpildi uzņēmējdarbības sektorā

Apsekojuma mērķa populācijā neiekļauj:

- Augstākās izglītības mācību iestādes un tās pārraudzībā esošās zinātniskās iestādes (iesniedz pārskatu "1-pētniecība");
- Valsts sektora zinātniskās iestādes (iesniedz pārskatu "3-pētniecība").

Datu ieguve:

- Veidlapa "2- pētniecība"
- Pārskata periods - gads
- Apsekojums notiek katru gadu

Centrālā statistikas
pārvalde

Apsekojums par inovācijām

Apsekojuma mērķa populācija:

Visas aktīvās statistiskās vienības- Uzņēmumi ar 10 un vairāk strādājošajiem šādās rūpniecības un pakalpojumu nozarēs:

- **Visa rūpniecība** – ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde; apstrādes rūpniecība; elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana; ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija;
- **Pakalpojumi** – vairumtirdzniecība, izņemot automobiļus un motociklus; transports un uzglabāšana; informācijas un komunikācijas pakalpojumi; finanšu un apdrošināšanas darbības; arhitektūras un inženiertehniskie pakalpojumi; tehniskā pārbaude un analīze; zinātniskās pētniecības darbs; reklāmas un tirgus izpētes pakalpojumi.

Centrālā statistikas
pārvalde

Apsekojums par inovācijām

No tiem apseko visus uzņēmumus, kuri atbilst šādiem kritērijiem:

- strādājošo skaits uzņēmumā 250 un vairāk;
- pārskatā "2-pētniecība" iepriekšējos divos apsekojuma periodos tika uzrādīts, ka veic pētniecību un/vai plāno to veikt nākamajā apsekojuma periodā;
- pārskatā "2- inovācijas" iepriekšējā apsekojuma periodā uzrādīja inovatīvas darbības;
- kuros nodarbina šādu profesiju darbiniekus- pētniecības struktūrvienības vadītājs/direktors; pētniecības struktūrvienības vadītāja vietnieks/direktora vietnieks; vadošais pētnieks; pētnieks, laboratorijas vadītājs, zinātniskais direktors, zinātniskais asistents, zinātniski tehniskās informācijas inženieris, dabaszinātņu laborants;
- par kuriem ir iegūta papildu informācija, ka uzņēmumā bija inovācijas.

Pārējos uzņēmumus apseko izlases veidā.

Datu ieguve:

- Veidlapa "2- inovācijas"
- Pārskata periods – 3 gadi
- Apsekojums notiek katru otro gadu (nepāra gados)

Centrālā statistikas
pārvalde

Apsekojums par P&A darbu izpildi – paveiktie pilnveidojumi un sasaiste ar normatīvajiem aktiem

Lai iegūtu detalizētākus P&A statistikas datus, veikti grozījumi Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likumā.

Grozījumi paredz, ka vidēja un liela sabiedrība finanšu pārskata pielikumā sniedz informāciju par pārskata gadā:

- bilancē iekļautām (kapitalizētām attīstības izmaksām);
- izdevumos norakstītām P&A izmaksām;
- P&A nodarbināto vidējo darbinieku skaitu un viņiem aprēķinātās atlīdzības kopsummu;
- saņemto valsts finansējumu P&A darbu veikšanai;
- noslēgtiem līgumiem par pētniecības darbu izpildi ar citiem uzņēmumiem.

Grozījumus sāk piemērot par 2021.g.

Veikti grozījumi arī Ministru kabineta 2016. gada 21. jūnija noteikumu Nr.399 "Noteikumi par sabiedrību sagatavoto finanšu pārskatu vai konsolidēto finanšu pārskatu elektroniskā noraksta formu" pielikums "Finanšu pārskata pielikums vai piezīmes".

Centrālā statistikas
pārvalde

Paveiktie un plānotie attīstības darbi

- **Izstrādāts informatīvais materiāls "2-pētniecība", "2-inovācijas" veidlapas aizpildīšanai**
- **Sagatavota xml vide**
- **Sadarbībā ar LIAA, EM sagatavoti raksti:**
- [Ieguldījumi pētniecībā aug, bet arvien ir mazi](#)
- [Investīcijas pētniecībā dod iespēju komunicēt, balstoties uz pierādījumiem](#)
- [Inovācijas uzņēmumiem palīdz strādāt labāk](#)
- **Video:**
- [Uzņēmumu investīcijas P&A](#)
- Respondentu noslodzes samazināšanai **tiek veikta "2-pētniecība" veidlapas jautājumu pārskatīšana. Papildus ņemot vērā datu lietotāju vajadzības un Zviedrijas Statistikas biroja labās prakses piemēru.**

Centrālā statistikas
pārvalde

PALDIES PAR UZMANĪBU!